

ПРИЛОЖЕНИЕ № 14:

СПРАВКА ЗА ОРИГИНАЛНИТЕ НАУЧНИ ПРИНОСИ

(към които се прилагат съответните доказателства):

Бояджиев, Р. *Изгубената Africa Sacra. Късноантичната християнска Северна Африка IV-VI в. Западните провинции Africa Proconsularis, Numidia, Byzacena и Mauretania: християнски урбанизъм, епископи и “светли” жени. Prosopographia feminarum christianarum, Pars II /Africa, Saec. IV-VII/*. София („Парадигма“), 2019, 491 с. (ISBN 978-954-326-385-1).

Процесът по събиране и обработка на материала за тази книга, съставена от два дяла, продължи повече от три години. Обхватът на темите, отнасящи се до раннохристиянската политическа и църковна история на земите в западната част на Северна Африка, е изключително голям, като в различни плоскости броят на изследвания е респектиращ. Принципно в африканската проблематика по-ранните (главно френскоезични изследвания) са белязани от по-емпиричния си характер. Това по-конкретно е периодът приблизително от средата на XIX в. до времето преди Втората световна война. В началото френските инженерни отряди извършват спасителни дейности на едно широко поле със спорен успех. От средата на 50-те години до първите години на 60-те научната среда се трансформира, но с края на политическите процеси, довели до държавна независимост, картината в района коренно се променя. Младите национални правителства поддържат ясна линия на разграничаване от всичко колониално - дори и за постигнатото в полето на археологията в района. Същото важи и за значителен брой обнародвани до този момент научни приноси. Местната млада научна общност е обладана от идеята да преоткрие корените на берберското наследство. До 80-те години на миналия век събраният *in situ* материал излиза на бял свят или във френската столица, или в други научни центрове в Прованс. През последните три десетилетия мощни интернационални изследователски екипи се завръщат за работа на терен в Африка или пък публикуват обемни обзорни изследвания. Представената книга е българският принос към голямата тема.

Този труд си поставя за задача да разгърне по-детайлна картина на урбанистичното развитие и състояние на християнския живот в част от провинциите на Северна Африка от четвъртото приблизително до края на шестото столетие. Като географски обхват това са горе-долу земите на днешния централен Магреб или по-точно споменаваните пет стари римски провинции. В българската историография вече има примери за изследвания, свързани с темата за Северна Африка. Така например Д. Димитров издаде монография, но тя е свързана основно със земите на старата Триполитания - източно - по-точно в днешните либийски предели (Димитров, Д. *Философия, култура и политика в Късната античност. Случаят на Синезий от Кирена*. В. Търново, 2005). Конкретно с вандалска проблематика се занимава например и А. Тонев (Тонев, А. Църква и религия в кралството на вандалите и аланите при кралете Гейзерих (428-477) и Хунерих (477-484). – В: *История*, 22, № 6 (2014), с. 611 – 25).

Може да се твърди, че представената на вниманието на уважаемата комисия книга в този контекст е пръв опит у нас да се представи сбита историческа скица на ранната история в западния северноафрикански „рог“ (гл. I в текста). Принос е и изследването на ранната история на римските провинции в района, на специфичната градска среда, а и на прочутото африканско стопанство (гл. II и III). В друг план, свързан с църковната история и география, е разделът от книгата - *Africa Sacra - ранното африканско християнство* (гл. IV). На страниците ѝ е направен опит задълбочено да бъде изградена картина на драматичната африканска верска ситуация през късноантичния период. Умишлено в тази част не е отделено прекомерно място на обединителната фигура на африканската църква - Блажени Августин, защото в противен случай половината повествование би било посветено само на неговата личност. Целта е да изпъкне верският фон зад епископа на Хипон Регий - в лицето на цяла галерия епископи. Приносен момент в полето на африканската църковна география е статистическата част в края на главата (извършена от автора на базата на данните от богатия археологически материал; приблизителен брой християнски базилики по провинции и градове, брой на корабите им и съответно размерите им).

Може нескромно да се твърди, че и пета глава (“*Урбанистична и археологическа картина*“) се представя за пръв път в нашата историография. Авторът е подбрал и обобщил емпиричен материал, отнасящ се до около 55 населени места, групирани в

разглежданите провинции. Ново тук е наличието на всички известни имена на епископи на дадената катедра / катедри - т.е. една сбита просопографска епископска листа. Умишлено всяка локация тук кореспондира с конкретно име в просопографската част (и обратно).

От с. 287 нататък в труда смислово е отделена втората, т.е. същинската просопографска част: “*Prosopographia feminarum christianarum (Saec. IV - VII), Pars II. Просопографски корпус на жените - християнки от провинциите Africa Proconsularis, Numidia, Byzacena и Mauretania /втората половина на IV в. - средата на VII в./*”. Азбучно са подредени рубриците на портретите на 160 жени - християнки от разглежданите африкански земи между IV и началото на VII в. (според епиграфски или литературни данни). Може да се твърди, че тази част има подчертано приносен характер. Досега в България (а и зад граница) не е изготвяна пълна просопография само на жените - християнки от посочения период. Преди години бе публикувана подобна книга на Г. Диселкамп (Disselkamp, G. „*Christiani Senatus Lumina*”. *Zum Anteil römischer Frauen der Oberschicht im 4. und 5. Jahrhundert an der Christianisierung der römischen Senatsaristokratie* [Theophaneia, Bd. 34]. Boderheim, 1997)¹. Известен е приносът на Й. Хофман от университета в Eichstätt - Ingolstadt (*Prosopographische Frauenliste des christlichen Ostens* - известна и като интернет платформа към проект).

С просопографска проблематика започнах да се занимавам още от 2002 г. при работата си в немски университетски библиотеки. Този просопографски опит е своеобразно продължение на женската християнска просопография (но за други части на империята) отпреди няколко години (С., 2011). Съзнателно съм търсил елемент на повторемост при написването на просопографската част, включена в книгата ми от 2011, както и втората част в тази монография (С., 2019) - с цел да се постави началото на традиция за формирането на „мини“ корпуси в областта на ранната женска християнска просопография в средите на българската научна гилдия.

¹ В нея изследователката списва просопографски корпус само на римлянките (християнки и нехристиянки) от четвъртото и петото столетие (с. 23 - 101). В изследването сбито са представени образите на 144 римски аристократки, от които 48 нехристиянки и 96 християнки в хронологичните граници между 324 и 455 г.

В края на настоящия том са приложени и детайлни показатели на съборите, на античните или съвременните арабски градове, както и два индекса. Те също съдържат определен приносен елемент с учебни или познавателни цели.

Бояджиев, Р. *От залега на Късната Античност към „подстъпите“ на Средновековието: Висши духовници и кореспонденцията им с християнки през V - VI в.* София („Парадигма“), 2020, 132 с. (ISBN 978-954-326-427-8).

Тази неголяма по обем монография продължава практиката на обнародвани от мен изследвания, посветени на Късната Античност - залегнали все в една и съща научна поредица на ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“ при СУ: *Studia Slavico-Byzantina et Mediaevalia Europensia* (Vols. XII, XIII и XIV). Целта е да се формира една мини научна серия, посветена на изследвания период и съответно на църковната история приоритетно от Западния дял на Империята. В конкретния случай фокусът на изследването е ограничен от неголямата хронологична рамка практически от самото начало на петото столетие до зората на седмото (смъртта на Григорий I). Доколкото ми е известно, на наша научна почва не е извършван подобен подбор на латински духовници (и „източния“ Север от Антиохия), обединени само от една от страните на тяхната многостранна книжовна и проповедническа дейност - отношенията с жените християнки. В нашите научни среди има богата ниша от изследвания, отнасящи се до живота и делото на западни клирици, но те спадат приоритетно към един по-късен период - условно към Ранното Средновековие и насетне.

Кратките портрети (шест) основно на духовници и епистоларното им наследство, адресирано до жени, тук са подредени по-скоро в хронологичен порядък, но има следван и географски „уклон“. Някои от клириците излизат извън чистата епистоларна рамка - примерно епископите Еводий от Узалис и Енодий от Павия. Това обаче не пречи да бъде изграден един събирателен образ на жената от онова време - било като кореспондент, подвластна на културата на чудесата или останала за историята само като редове от някой епитаф. Самото потапяне в масивите с кореспонденция в това иначе „златно“ за християнската епистолография време дава безценна информация за всекидневния живот тогава. Безусловно папа Григорий кореспондира по различни подбуди със съвременниците си (в това число и с

християнките); затова и представителната извадка от кореспонденцията му в случая е разделена условно на типове писма. Както е отбелязано и в текста, в това томче напълно съзнателно не е включена ярката личност на един Йоан Златоуст с неговата „женска“ кореспонденция, но тя заслужава специално внимание. Приносен момент на този текст е, че предоставя по-малко известна информация за някои от големите имена приоритетно на латинската църква от времето на отиващата в историята Късна Античност (условно). В края е приложена и библиография, разделена по глави, което би улеснило по-нататъшна работа по някой от проблемите в книгата (резюме на текста по глави присъства в Приложение № 17: Резюмета ...).

Бояджиев, Р. *Св. Йероним и св. Августин - знакови фигури в късноантичната латинска църковна история: Просопографски портрети и писма до /и за/ жени*. София, („Парадигма“), 2020, 175 с. (ISBN 978-954-326-421-6).

Разглежданата книга, в отлика от предишната, насочва вниманието си само към две знакови имена от късноантичната латинската духовна традиция от втората половина на IV в. до след първата четвърт на V в., а именно на св. Августин и св. Йероним. Тази монография не стъпва на празно място в иначе пренаситената с научни изследвания тема за периода. Проблеми, свързани с личността на Блажени Йероним и Августин Блажени, вече са застъпвани в наши изследвания от 2011 г. и 2019 г., упоменати и в списъка с публикации тук. В текста добросъвестно са цитирани и двете изследвания в нашата наука на колегата С. Георгиева от 2015 г. И в книгата (с. 12) е подчертано, че целта в монографията не е да се преповтарят масивите с писма на двамата латински духовници и да се анализират жанрово, съдържателно и строго стилистично, а да се доизгради една нова галерия в чисто просопографски контекст - като личности на знатни християнки, свързани с „големите“ на времето си в исторически аспект. За пръв път са формулирани азбучно имената с някои данни на жени - християнки (обособени в два масива), кореспондирали си или получавали напътствия съответно от Светите места от Йероним или от „Блажената“ Африка на Августин.

Макар и някъде повтарящи се данни поради спецификата на жанра, тук е направен опит да бъде акумулирана на едно място конкретна просопографска

информация за личностите на в повечето случаи „невидими“ за социума жени. Всичко това е с цел за фокусиране върху неформален исторически „срез“ на обществото на фона на официалната църковна история от онова далечно време.

И в тази книга библиографията е разделена на два дяла, посветени съответно на св. Августин и св. Йероним, включвайки и изворов ресурс.